

Argentum Explorator 11x14“ s malou vzpomínkou na Jana Reicha

V tomto volném pokračování cyklu o velkoformátových kamerách zavítáme do vod ULF - ultra velkého formátu a představíme si krabičku od našich maďarských přátel - Istvána Soltéze z Argentum Camera. (www.argentumcamera.com)

Formát 11x14“ je po méně rozšířeném 10x12“ vstupní branou do ULF. Svou velikostí v podstatě odpovídá běžnému výstavnímu formátu 30x40cm. Přechod z 8x10" jsem dlouho zvažoval. Jelikož se zabývám také historickými fotografickými technikami a postupuji výhradně "čistou" cestou bez zvětšování původního negativu, potřeboval jsem pro dostatečně velké pozitivy tomu odpovídající velký negativ. Rozhodnutí postupně nazrávalo a čekalo na finální impuls.

Ten přišel při návštěvě manželů Reichových na Novém světě. Zcela živě vidím nádherné kontakty známé z publikací Bohemia a Dům v krajině. I novější práce na zátíší ve větším formátu 24x30cm. V okamžiku, kdy při prezentaci fotografií Jana Reicha přišlo na kontakty 30x40cm jsem pochopil, že je pořád kam jít a že 8x10“ není pro mě konečnou stanicí. Odolat vábení ULF bohužel nešlo, pořídil jsem anglickou komoru Thorton&Pickard 12x15“. Během cca 2 let práce s „angličanem“ vykryštovalo přesvědčení, že jsem sice na strastiplné, ale správné cestě. Některé záležitosti na tomto starém aparátu mi v terénu ovšem vadily a ztěžovaly práci, proto přišel na scénu „Explorator, který většinu nedokonalostí řeší. Thorton Pickard v současnosti ovšem nezhálá a používám jej pro mokré kolódiový proces.

Když píšete o strastiplné cestě, tak tímto chci všechny případné adepty mířící směrem k ULF důrazně varovat. Je to skutečná řehole, vše je řádově komplikovanější než u „konfekčních“ formátů do 8x10“. Od omezené nabídky příslušenství z druhé ruky - kazetami a objektivy počínaje, přes menší dostupnost negativního materiálu, vyřešení způsobu přenášení těžkého vybavení v terénu, atd. Že je nutný dostatečně robustní stativ a stativová hlava, to asi není třeba připomínat. Problémy s vyvoláváním velkých planfilmů by vydaly na jeden samostatný článek. To vše je ovšem vyváжено pohledem na obrovskou matnici, nádherným velkým negativem a detaily oplývajícím pozitivem (pokud tedy konstelace hvězd dovolí).

Stavba aparátu a ovládání

Výběr aparátu je vždy o vybalancování často protichůdných požadavků. Je pěkné mít trojnásobný

výtah, robustní konstrukci s plným rozsahem pohybů a přitom nízkou hmotnost. Takový přístroj ovšem jednoduše a prostě neexistuje a proto je třeba odlišit podstatné od méně podstatného, což u velkého přístroje platí dvojnásob. Jelikož jsem požadoval tuhou přední standartu pro možnost používat těžké portrétní objektivy, konstrukce lehkého Chamonix s přední standartou upevněnou jedním šroubem bez bočních vzpěr mi nevyhovovala. Ale chápu, že tento konstrukční prvek (mimoходом kopie z původního R.H.Phillipse) může u menších aparátů fungovat. Americký Ritter má zajímavý novátorský design, oslovující řadu fotografů. Není to už ta klasická sklopná kompaktní stavba field kamer. Mně osobně pocitově nesedla. Navíc DPH výrazně navyšuje cenu. Rakouský Lotus vypadá skvěle, klasická dřevěná konstrukce s trojnásobným výtahem. Ovšem ta hmotnost! Do ateliéru bez problémů, ale na přenášení v terénu už stěží. Z možných dalších současných výrobců velkých kamer je ještě dobré zmínit např. R.H.Phillips či Canham. Rozhodnutí nakonec padlo na Explorator.

Čelní pohled s Nikkorem M 450/9, pro dokreslení rozměrů s kinofilmovým Contaxem T3

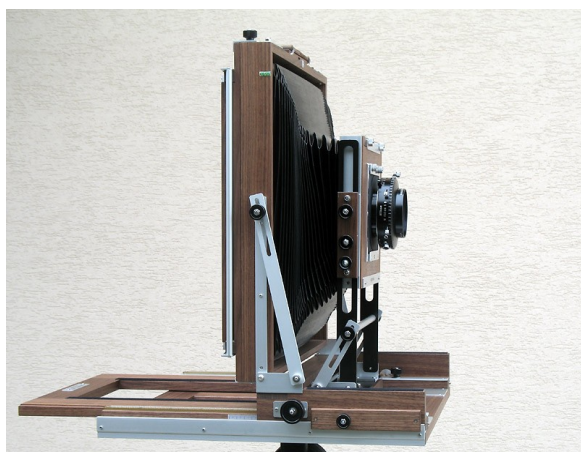

Ve stavbě Exploratoru je důležitým konstrukčním prvkem dřevo. Zde konkrétně ořech (black walnut) . To je dost podstatný rozdíl oproti stavbám např. Chamonix či amerického Rittera, kde dřevo je v zásadě jen „ozdoba“, a aparáty jsou postaveny na karbonu a slitinách lehkých kovů. Konstrukce Exploratoru je kompromisem mezi hmotností a rozsahem pohybů. Výrobce má v nabídce jednodušší typ kamery Excursor, který disponuje omezenými pohyby a díky tomu je dosaženo o něco nižší hmotnosti. V rámci řady Explorator je možné vybrat podtyp s pohyby, které zákazníkovi nejvíce vyhovují. Např. Explorator III disponuje rozsahem pohybů srovnatelným s kardanovými aparáty. Samozřejmě tomu pak odpovídá nárůst hmotnosti.

Explorator je sklopná kamera s dvojitém výtahem. Do spodní části rámu je zasazena druhá podlážka, na které je připevněna přední standart. Nastavení výtahu se tak děje ručním posunutím této druhé podlážky vpřed či vzad. Ostření je řešeno jak posunem zadní standarty po ozubených mosazných kolejničkách, tak i teoreticky posunem přední standarty. Zadní ostření je výhodné vzhledem k tomu, že se nemění zvětšení obrazu. Jako pomůcku pro zaostření jsem si na podlážku kamery nalepil oboustrannou páskou kousek plastového měřítka. Díky kompaktní konstrukci a skladnému měchu se mi daří zaostřit i širokoúhlý Angulon 6,8/210.

Standardní dvojitý výtah dává cca 72cm, teoreticky s Manfrotto podpěrou (*Manfrotto 359 Long Lens Support*) se dá jít až na nějakých 80cm. Jelikož byla kamera zamýšlena i pro užití v ateliéru pro zátiží a portrét, tento výtah by nedostačoval. Naštěstí se jednalo o zakázkovou výrobu, kde se invenci a speciálním úpravám meze v podstatě nekladou. Ištván tedy vyrobil jakousi další „ateliérovou“ podlážku, která umožňuje roztažení standart až na cca 90-92cm. Tato podlážka má významný vliv na zpevnění celé konstrukce.

Minimální a maximální výtah

Konstrukce zad a matnicového rámu

Výrobce nabízí 2 varianty:

1. s vysouvací matnicí, přítlak matnice i kazety za pomoci duralového rámu s 2x2 šrouby
2. záda „amerického střihu“ s péry a odklápěcí matnicí

Jelikož jsem měl už nějaký ten rok zkušenost z práce s velkou anglickou komorou 12x15“, nechtěl jsem již jít do systému s oddělovací matnicí. V terénu jsem neustále řešil nerudovskou otázku „kam s ní“. Proto jsem jednoznačně volil u Exploratoru variantu č.2. Zpětně si myslím, že to nebyla dobrá volba. Především tedy u dřevěných kazet, které nikdy nejsou ideálně rovné, nedokážou péra dokonale kazetu přimáčknout. Není to fatální problém, ale existuje. Varianta zad č.1 se šrouby a bez per by byla lepší. Sice by opět přišel na scénu pan Neruda, ale to by bylo vykompenzováno zvýšeným přtlakem. Péra nyní vidím jako ideál pro aparáty do formátu 8x10“ ve spojení s plastovými Lisco/Fidelity kazetami. Pro ULF bych nyní již volil jinak. Jen chci dodat na obranu výrobce a na důkaz mé hlouposti, že Ištván jednoznačně preferoval variantu č.1.

Kamera disponuje těmito pohyby: přední standart - rise/fall, central tilt, base tilt a swing, zadní standart base tilt a swing. „Nulové“ pozice u tiltu nejsou řešeny, rise/fall jsou vyznačeny ryskami. Absence „záskoků“ přední i zadní standarty mi v zásadě nevadí. Hrubé nastavení lze provést podle libel na bocích obou standart, přesné nastavení paralelnosti pak stejně provádím za pomoci kapesního úhlooměru. Ištvána jsem žádal o doplnění jedné libely navíc na dolní podlažku. Bohužel ji zabudoval na horní okraj standarty pod kožené madlo. U menších formátu možná funkční řešení, ale u kamery s výškou cca 40cm je ve většině případů příliš vysoko a jednoduše na ni nevidím.

Výborné je nezávislé ovládání rise/fall a tilt na přední standartě. Např. Chamonix má tyto dva pohyby přes jednu aretaci. Je značně nepraktické, když se povolením jednoho šroubu „rozjedou“ oba směry.

Další specialitou doplněnou vzhledem k očekávanému použití těžkých objektivů je možnost zafixování central tiltu přední standarty. Nemůže tak dojít k nechtěnému náklonu způsobenému vahou objektivu.

Přední standartu jsem nechal vyrobit co největší, takže pojme objektivové desky o rozměru 18x18cm, což je velikost dostatečná pro velké portrétní objektivy o ohniscích kolem 50cm. Dále v setu byla zakázková redukce na desky Kodak 2D 8x10“. Původně pak ještě redukce na malé Linhof destičky, které jsem ovšem postupně opustil a hromadně přešel na o chlup větší Rittreck desky. Důvodem byl problém osadit objektivy ve velkých závěrkách (Compound V. a Illex V.) resp. problémy s „průchodností“ objektivů s velkými zadními elementy.

Kamera na ateliérové podlážce, portrétní Eidoscope No.1 na objektivové desce 18x18cm

Matnice vyrábí Ištván sám. Jedná se o vcelku běžnou matnici s jemným zrnem. Požadavky na

vyznačení výřezů pro další formáty a mřížky pro snažší kompozici řeší vlastním způsobem - tiskem na fólii a překrytím plastem. Měl jsem strach ze vzniku newtonových kroužků, ale „sendvič“ matnice-folie-krycí plast funguje v tomto ohledu překvapivě dobře.

Měch je taktéž z dílny Argentum Camera. Původně měl být objednan v Anglii u Custom Bellows, ale nakonec ho Ištván zkonstruoval velmi precizně sám. Drobnější vadou na kráse je jeho relativně malá tuhost, pro delší výtahy je nutné měch podpírat pro tento účel speciálně dodanou podpěrou.

Objektivy vhodné pro formát 11x14“

S použitelnými objektivy to není až tak jednoduché, širší nabídky je omezená, navíc výrobní série byly menší, tomu odpovídají i vyšší ceny. Ale to není nic podivného, se zvětšováním formátu se úměrně zužuje nabídka objektivů. Z relativně moderních lze uvést např. Kodak Wide Field Ektar 250/6,3, G-Claron 355/9, Nikkor M 450/9, Fujinon C 600/11,5. Poměrně nedoceneným je velmi světelný Symmar 360/5,6. Jeho jedinou nevýhodou je vyšší hmotnost. Ze starších skel pak většina dvojitých anastigmatů v ohnisku kolem 300 a delších by měla tento formát spolehlivě vykryt - ať už je to Georzuův Dagor, či Meyerův Doppel Anastigmat. Staré mosazné portrétní objektivy chce hledat s ohnisky od cca 45cm, kratší pravděpodobně nebudou mít dostatečný obrazový kruh.

Na závěr bych chtěl říci, že komunikace s Ištvánem byla výborná. Na mé různé prapodivné požadavky reagoval velmi ochotně a pokoušel se navrhnout optimální řešení. Případné další zájemce o některý z aparátů z dílny Argentum Camera je třeba upozornit, že dodací lhůty jsou dosti dlouhé. V mém případě to trvalo cca 1,5 roku. Ve velkém formátu ovšem není kam spěchat, u ULF to platí dvojnásob. Celkově je Explorator zpracovaný skutečně luxusně, tak precizní opracování dřeva a kovu se běžně nevidí. A když je vše uloženo do na míru vyrobené dřevěné polstrované krabice, nezbyváá než po jejím otevření jen obdivně povzdechnout.

Technické parametry

rozměry ve složeném stavu 46 x 48 x 14cm

minimální výtah 21 cm

maximální výtah 72cm

maximální výtah s ateliérovou podlahou 90cm

hmotnost 5.6 kg bez zad

hmotnost zad cca 1,5kg

Pohyby přední standarty:

Rise : 50mm

Fall : 50 mm

Swing : 15 stupňů na každou stranu

Center tilt: 25 stupňů vpřed i vzad

Base tilt : 10 stupňů vpřed, vzad omezeno pouze měchem

Pohyby zadní standarty:

Base Tilt: 20 stupňů vzad, vpřed omezeno pouze měchem

autor článku: Jiří Kozubík /www.kozubik.net